

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

Asia **Selvityspyyntö vaikeavammaisen henkilön aseman ja avuntarpeen huomioimisesta terveydenhuollossa**

Yleistä

Vammaisfoorumi on 32 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 380 000 suomalaista vammaista henkilöä.

Vammaisfoorumi esittää huolensa vaikeavammaisen henkilön asemasta ja avuntarpeen huomioimisesta terveydenhuollossa. Saamiensa yhteydenottojen ja keräämiensä kokemus-esimerkkien pohjalta Vammaisfoorumi esittää, että Sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyy asian selvittämiseen sekä tarvittaviin toimenpiteisiin vaikeavammaisten potilaiden yhdenvertaisen hoidon ja kuntoutuksen turvaamiseksi.

Selvityspyyntö taustaa

Vammaisjärjestöille on tullut usean vuoden ajan yhteydenottoja vaikeavammaisuudesta aiheutuvasta avuntarpeesta hoitotilanteissa ja avun riittämättömyydestä terveydenhuollossa. Nyt myös Vammaisfoorumin vaikuttajaverkostossa on käyty useaan otteeseen keskustelua vaikeavammaisen henkilön asemasta ja avun tarpeen huomioimisesta terveydenhuollossa. Keskustelu sai alkunsa Vammaisfoorumin jäsenjärjestöön tulleesta aloitteesta, jossa toivottiin valtakunnallista vaikuttamista jatkuvaa ja runsasta apua tarvitsevien henkilöiden oikeuteen saada henkilökohtainen avustaja mukaan myös mahdollisen sairaalassaolon ajaksi. Aloitteen taustalla olivat tilanteet, joissa runsaasti apua tarvitsevien henkilöiden kohdalla henkilökohtainen avustaminen (esimerkiksi siirtymisten ja siirtojen osalta, vuoteessa asennon korjaaminen riittävän usein) ei ollut onnistunut tai toteutunut sairaalajaksolla hoitohenkilökunnan toimesta.

Sairalahoidon tarve ei tarkoita välttämättä jatkuvan vuodelevon tarvetta. Jos vaikeavammaisen henkilö tarvitsee apua kaikessa liikkumisessa, eivätkä hoitohenkilökunnan resurssit riitä avustamiseen, ovat mahdollisuudet päästä wc:hen ja peseytymään tai liikkumaan osastolla tai mennään kanttiiniin olemattomat. Jatkuva vuoteessa olo ja tästä johtuva täydellinen liikkumattomuus vaikuttaa yleiskuntoon. Yleiskunnon ylläpito on kuitenkin vaikeavammaisen henkilön kohdalla erityisen tärkeää. Esimerkiksi lihassairaalle henkilölle parinkin päivän vuodelepo voi merkitä radikaalia lihaskatoa, joka on peruuttamatonta ja jota ei kuntoutuksella saa takaisin. On myös yleisesti tiedossa, että liikkumattomuus aiheuttaa komplikaatioita, kuten painehaavaumia, keuhkokuumetta ja laskimotukoksia. Avustamiseen liittyvät kysymykset herättävät pohdintaa niin hoitohenkilökunnan resurssoinnista kuin vastuistakin. Jos terveydenhuollolla ei ole mahdollisuutta vastata vaikeavammaisen henkilön runsaaseen avuntarpeeseen tämän ollessa sairaalahoidossa, kuinka tulee toimia?

Haastavat tilanteet terveydenhuollossa eivät kohdistu ainoastaan vaikeasti liikuntavammaisiin henkilöihin, vaan haasteita on muissakin vamma- ja sairausryhmissä. Kokemuksia vaikeista tilanteista terveydenhuollon palvelujen piirissä on tullut liikuntavammaisten henkilöiden lisäksi kuulovammaisilta, kuuroilta, puhevammaisilta sekä näkövammaisilta henkilöiltä.

Ongelmia on ollut muun muassa apuvälineiden saamisessa ja omien yksilöllisten päivittäistoiminnan apuvälineiden käyttämisessä sairaalahoidon aikana, omaa tilannetta koskevien tietojen saamisessa, mielipiteen ja kuvauksen kertomisessa omasta terveydentilasta hoitohenkilökunnalle sekä myös vastavuoroisen kommunikaation mahdollistumisessa. Esimerkiksi tulkkaukspalvelujen puutteellisuus terveydenhuollossa ja tulkkien kutsumatta jättäminen vuodeosastoille, on aiheuttanut suurta epätietoisuutta potilaille omasta terveydentilastaan sekä siitä, mitä hoitotoimenpiteitä ollaan tekemässä ja miksi. Kommunikointiin liittyvät kysymykset koskettavat useita vamma- ja sairausryhmiä. Tällä saralla olisi paljon kehitettävää jo potilasturvallisuudenkin näkökulmasta. Potilaan on välttämätöntä saada itsensä ymmärretyksi ja on tärkeää, että hän ymmärtää, mitä hoitohenkilökunta sanoo.

Liikkumisen ja viestinnän esteiden poistaminen sekä mahdollisuus tarvittavien apuvälineiden käyttöön terveydenhuollossa tulisi turvata.

Lopuksi

Selvityspyynnön lähtökohtana ollut tarve henkilökohtaisen avustajan läsnäolon sallimisesta sairaalan osastojaksolla on johtanut huomattavasti laajempaan tarkasteluun vaikeavammaisen henkilön asemasta terveydenhuollossa sekä myös laitostuntoutuksessa. Tarvittavan avustamisen ja kommunikaation järjestämisellä terveydenhuollon palveluihin turvattaisiin vaikeavammaisten henkilöiden mahdollisuuksia saada asianmukaisia terveyspalveluja. Kyse on positiivisen erityiskohtelun kohdistamisesta heikoimmassa asemassa oleviin. Tätä kautta pystyttäisiin vaikuttamaan myös Suomessa valitsevaan terveyden eriarvoisuuteen.

Ikäihmisten osalta on äskettäin julkaistu tutkimus, jossa on selvitelty vähemmistöihin kuuluvien ikääntyneiden henkilöiden kokemaa syrjintää sosiaali- ja terveyspalveluissa. (Ikäihmisten moninaisuus näkyväksi, Sisäministeriön julkaisu 14/2014.) Myös vaikeavammaisten henkilöiden aseman ja avuntarpeen huomioimista olisi tarvetta selvittää laajemminkin.

Ratkaisuja ja konkreettisia toimenpiteitä ja ohjeistuksia tarvitaan vaikeavammaisen henkilön sosiaali- ja terveyspalveluiden onnistuneen järjestämisen mahdollistumiseksi.

VAMMAISFOORUMI RY

Merja Heikkonen
puheenjohtaja

Pirkko Mahlamäki
pääsihteeri

Lisätietoja: Hanna-Mari Hanhiala, sosiaaliturvasuunnittelija, p. 044 736 1031,
Lihastautiliitto ry